

(Զ Գ Գ Գ Գ Գ)

(ՈՐԹՈՍԻ Թ. 9)

Հետագայիս հրատարակութիւնը խըն-
դրուած է:

ՊՈՐԺՈՍԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.

Պորժոմի գեղեցիկ եւ զուարճալի ա-
մարանոցը՝ Տփլիսու բնակչաց, մանա-
ւանդ ունեւորաց, սիրելի եւ առողջա-
րար տեղը լինելով, հետզհետէ կգար-
դարուի շքեղ շինուածքներով եւ ըզ-
բօսարաններով: Հասարակաց շինու-
թեանցը մէջ՝ գեղեցկագիր բլրի մի վե-
րայ կփայլի նաեւ նորակառոյց եկեղե-
ցին ազգիս Հայոց՝ հանդէպ պալատի
Փոխարքային, եւ թէպէտ քանի մի տա-
րի առաջ հիմնուած, բայց մինչեւ ցայ-
ժըմ՝ անաւարտ մնացած էր, ոչ այնչափ
գրամոց պակասութեան համար, որչափ
այնպիսի պատճառներով՝ որ բոլորովին
Հոգեւոր Իշխանութենէ կամ թէ շէն-
քին վերատեսուչներէն կախումն չու-
նէին: Այս ամառ Տփլիսու նորընտիր

Գեր. Առաջնորդ Տ. Գաբրիէլ Ս. Արքե-
պիսկոպոս ի Պորժոմ հանդիպած ժա-
մանակը՝ այն պատճառները վերացան,
եւ նորին Գերապատուութեան խնդրո-
վըն ու յորդորանօքն այն շինութեան
հոգաբարձութիւնը վերստին յանձն ա-
ռաւ նախկին վերատեսուչ նորին՝ ազ-
նուասիրտ, բարեպաշտ եւ ժրջան Պ.
Բարսեղ Յովսէփեան Խօջայեանց, որ եւ
ամենայն փութով պնդութեան կաշխա-
տի քանի մի ամէն աւարտել եկեղեցին:
Եւ որովհետեւ գրամական նպաստի եւս
կարօտութիւն կայ այն շինութիւնը վա-
յելչապէս եւ անխափան աւարտելոյ հա-
մար, Գեր. Առաջնորդ Տ. Գաբրիէլ Ս.
Արքեպիսկոպոսին յորդորանօքն այս նը-
պաստը մեծ սիրով եւ եռանդեամբ հա-
ւաքուելու վերայ է Տփլիսու բարե-
պաշտ ժողովրդեան մէջ:

Ե Ր Թ Ե Ի Ե Կ Ք.

Ի 5 ն ամսոյս Գեր. Անդրէաս Արքե-
պիսկոպոս՝ Ատրպատականի Առաջնոր-
դըն՝ Դավրիժէն եկաւ ի Ս. Էջմիածին:
Եւ ի 12 ն՝ Գեր. Գաբրիէլ Ս. Արքե-
պիսկոպոս՝ ներկայ ուսումնական շրջ-
անում՝ ձեմարանի մէջ կարեւոր տնօ-
րէնութիւնքը եւ հոգացողութիւնքը
վերջացնելէ զինի՝ ի Ս. Էջմիածնէ մեկ-
նեցաւ ի Տփլիս երթալոյ համար:

ՍՈՒՐԶԱՆԳԱԿՔ ԲԻԶԱՆԳԵԱՆ.

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՆՔ.

Թուրքիոյ մեր գաւառաբնակ եղբարց
վերաբերեալ հետագայ տեղեկութիւն-

քը կրնի թեռնումը նորագին լրագրոյ մէջ, եւ այս առթիւ նոյն լրագրին գրած մի խորհրդածութիւնը եւս կցելով՝ կհաղորդեմք ի տեղեկութիւն Արարարայ ընթերցողաց:

Երէկ (Սեպտ. 8.) Ս. Պատրիարքը Խառն ժողովը և Պօլսոյ Եպիսկոպոսունք Մեծ Եպարզոսին երթալով տեղեկագիր մը մատուցին, որով կրնուորուէր հետեւեալ 7 խնդիրն.

1. Հողային խնդիր
2. Քննիչ յանձնաժողով մը լիազօր իշխանութեամբ Անատօլու երթալու համար, որու Հայ անդամք Պատրիարքարանէն ընտրուին,
3. Տէրէպէյիներու զսպում՝ պատիժ և պսոթը
4. Վանական ստացուածոց հանձնարարքէ ազատութիւն,
5. Մէզայիպ Տայրէսին Խառն ժողով մը հաստատուիլը,
6. 21 տարին չըրացուցած անձանց կրօնափոխութիւնը չընդունուիլը,
7. Քրիստոնէից վկայութեան ընդունելութիւնը, Մեծ. Եպարքոսն հաճութեամբ ընդունելով սոյն տեղեկագիրը՝ քիչ օրէն պարտ ու պատշաճը տնօրինել խոստացաւ:

Երկուշաբթի օր (Սեպտ. 10.) երբ մէկ կողմէն ազգը ինքնաբերաբար հանրապրով մը Մեծ Եպարքոսին դիմելով անոր բարձման պատասխանը կը լսէր՝ անդին Խառն ժողովն ալ Ս. Պատրիարք հօր նախագահութեամբը գումարուած՝ սա ալ հարստահարութեան վրայ կրխորհէր և կորոշէր որ վաղը (երէկ) Խառն ժողովը բոլոր անդամք և Պօլսոյ մէջ գտնուած Եպիսկոպոսունք և Վարդապետք կանոնաւոր տեղեկագրով մը Մեծ Եպարքոսին դիմեն ու հարստահարութեանց բարձումը խնդրեն 10 յօդուածէ բաղկացեալ առաջարկութիւն մը ներկայացնելով:

Տարակոյս չը կայ թէ Մեծ Եպարքոսը մի և նոյն պատասխանը պիտի տայ և կամ տուած է ազգը գոհացնելու և հարստահարութիւն բառը Օսմանեան բառարանին մէջէն սրբելու նպատակաւ:

Մեծ Եպարքոսն երկուշաբթի օր ներկայացողներուն ըսած էր՝ թէ հարստահարութիւնն աս-

կից 30 տարի առաջ ինչ վիճակի մէջ որ էր՝ հիմայ 100 ին 20 մնացած է:

Նորին բարձրութեան այս խօսքը շատ ճշմարիտ է և կը յաւելունք թէ այդ քսանն ալ չը պիտի մնացած ըլլար եթէ Պատրիարքի պէս թերթերու տեղ Իթիմիհատի պէս թերթեր այսքան տարիներ հրատարակուած ըլլային: որովհետեւ Տաճկական թերթներն զրեթէ այսքան տարիներու մէջ բնաւ օրնութիւն մը չըրին կառավարութեան 56 ի գաշնադրութեամբ անոր ստանձնած ծանր պարտականութիւնը դիւրացնելու մասին չը համազեցնէին ու չը քարոզեցնէին Տաճիկ ժողովրդեան որ Իթիմիհատի գաղափարը մերկանան. չըսին թէ քրիստոնեայ ժողովուրդը 56 էն վերջը քրիստոնեայ կառավարութեանց հաւաքական վերին պաշտպանութեանը տակ են, չը յայտարարեցին թէ քրիստոնէից գանգաթի տեղի տալը Եւրոպական քրիստոնեայ ազգաց գանգատանացը տեղի տալ է, ալ պահեցին այս ժողովուրդը այնպէս՝ ինչպէս որ էր. և եթէ այսօր 100 ին 80 ի իշաւ զեղծումները՝ ատոր մէջ Տաճկական մամուլը զրեթէ բնաւ մաս չունի ալ կառավարութեան ազգու հրամաններուն շնորհիւն է, աշխարհի ինչ ըլլալը գիտցող պաշտօնէից ոմանց աշխատութեամբն է:

Արշալի գիւրին է ժողովուրդ մը կրթելու խոստում տալ այնչափ դժուար է այդ կրթութեան գործն ի զլուխ հանել մանաւանդ երբ մոլեռանդութիւն ալ կայ:

Ինչ որ ուզեցինք կառավարութեանէն՝ տուաւ և կուտայ, ուստի խնդիրը մեր ուզելուն մէջը չէ խնդիրը Տաճիկ հասարակութիւնը կրթելուն մէջն է, այս ալ կառավարութեանէն աւելի մասնայն գործըն է. թերեւ ըսեն՝ մամուլն ալ կառավարութեան ձեռքն է ի Տաճկաստան. ստոյգ է, սակայն միթէ կառավարութիւնը հաւասարութիւն, եղբայրութիւն և անխտրութիւն քարոզող թերթերը երբ պատժած ունի, բաղդերնուս այնպիսի գրիչներ երևան եկան ժամանակին՝ որ աւելի սպաւորական ազատութեան զեղծումները էին քան թէ այդ ազատութեան վարդը ուստի տրպարութեան այդ կրթելու պաշտօնը կարող ձեռքերու մէջ չը կրնայով դրոյիլ գաւառացին անկրթ ժողովուրդը, դժբաղդաբար Իթիմիհատն ալ այս կարգէն են և չէին գիտեր տէրութեան ստանձնած փափուկ պաշտօնը՝ որ իրենց իշխանութեան տակ գտնուած զիւղացիները կրթէին. ահա այսպէս Օսմանեան ազգին նոր ստանձնած պարտականութեանէն անտեղեկ մնալէն՝ կառավարութեան գործը դժուարացաւ, մինչդեռ 56 էն առաջ և Եթիպիեթութեան ժամանակ աւելի դիւրին էր, որովհետեւ այն ատեն քրիստոնէից ըզգացումները յառաջ չէին գացած, ալ գոհ էին երբ կեանքուր կրկնուէին. սակայն 56 էն վերջը շաքար խոստացնալ ազայ դարձան. առաջ երբ ծեծ կուտէին, գուցէ զարնող ձեռքն ալ կը համ-

բուրեկին և չէին զգար ատոր ծանրութիւնը, բայց հիմայ եթէ ծեծ ուտեն՝ Ինճոն մը կըսեն, ահա այս Ինճոնն է բոլոր լուծուելիք խնդրոց բանալին որ նոր 56ր ծնաւ և անկէ առաջ գրեթէ չըլար. տէրութիւնը մեր կեանքն՝ ինչքն ու պատիւը պիտի պաշտպանէ սա մարդն եկեր կեանքիս կապառնայ, ինչքս կը յափշտակէ, պատիւս կը բռնարարէ Ինճոն. տէրութեան զինուոր և իրենց արեամբ երկիրը պաշտպանեն երեսնուս կուտան, Ինճոն տէրութեան տուրքերնիս կուտանք՝ Քիւրտն ալ տուրք մը կը պահանջէ, Ինճոն. եթէ չըտանք Քիւրտին ուզած տուրքը՝ բռնի կը կողոպտէ, Ինճոն. Բելլէշէին կերթանք, եկու չափէ հունձերնիս և բաժինդ առ ժամանակին կրտսեր, չիգար չառներ և ետքը կուգայ ծեծկով կառնէ, Ինճոն. տէրութեան հողը մշակողն ձիւն է, այս հողը միշտ կը մշակենք, բայց չը մշակող մէկը զիտուեալս վերսկ կեցած՝ այս հողն իմն է՝ քուկդ չէ կըսէ, Ինճոն. տէրութիւնը մեր կրօնքը կը յարգէ. Քիւրտ մը եկեր մը խաչը կանպատուէ. Ինճոն. տէրութիւնը խոստացած է քրիստոնէին վկայութիւնն ընդունել. զաւակս մեռցուցած են ամբողջ գիւղը կըվկայէ, բայց Տաճիկ վկայ չունիմ, ասով զաւակս մեռցնողը անպատիժ կ'մնայ, Ինճոն. վերջապէս որչափ կուգես շարէ այս ինչունները, որոց մէկն անգամ չըկար առաջ և չէինք ալ զգար, հիմայ կըգանք, տէրութիւնը մեր զգացումը կը յարգէ, բայց Տաճիկ մամուլը մեր այս զգացումը չը հողորդեր Օսմանեան ազգին ու այդ ուսմութիւններն ու մոլեռանդութիւններն կը շարունակուին, Խալէֆէ Էնէֆէ կը տիրէ, Եւրոպական միջամտութեան խօսքեր կըլլան, ապտամբութիւններ կը ծագին, զանձեր կը վատնուին, կեանքեր կը զոհուին, Ինճոն. ահա այս ինչունն պատասխանը Տաճիկեան մամուլը պարապան է տալ Օսմանեան ուսմութիւնը կըթելով, զի հոն է հարստահարութեան և արեւելեան խնդրոյն բանալին, Աստուած տայ որ Տաճիկեան մամուլն խելքը զլուրէ քիչ մը կանուխ գար ու Իթաի-հատի պէս թերթերն աւելնալով՝ փափաքելի անխորութիւն մը և եղբայրութիւն մը հիմար ձապէր երկրին ամեն ձիւղերուն մէջ, որ բարձրաստիճան պաշտօնարարներ ձանձրացնելու չը պարտաւորելիք:

Նորագիր, Թ. 1883. Սեպտ. 9.

Սակայն արդարութիւնն կապահանջէ խոստովանել՝ որ մոլի . . . և չարամիտ քրիստոնեայք ևս կան՝ զի ոչ սակաւ տմարդութեամբ և բնական միջամտականաց դէմ, որով և նոցա լրագրաց և մոլեռանդ անձանց գրգռմանց պատճառներ կ'ստան:

ՆՈՐ ՏԵՍԱԿ
ՍԱՀՈՒՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿ

Անգղիոյ Ոքարպրը քաղքին Սաբաթ Էնէֆէ Էնէֆէ և Սաբաթ Էնէֆէ անուն լրագիրը գովուածեամբ կը խօսին հայկական հանճարոյ ծնունդ եղող նոր գիւտոյ մ'ալ վրայ, որ այս օրերս յիշեալ քաղաքին մէջ փորձի դրուելով՝ մեծ յաջողութիւն ստացեր է, Յայտնի է թէ Եւրոպացիք որքան կախորժին սառուցի վրայ սահելու վարժութենէն, որ մարդոյս օգտակար մարմնամարդ մը ըլլալէ զատ, զուարճալի զբօսանք մ'ալ է: Դժբաղդաբար ձմրան ցուրտ ատենը միայն կարելի է միապաղաղ սառուցէ մակարդակ գտնել յԵւրոպա. հետեւաբար տարւոյն մեծագոյն մասին մէջ անկարելի է այս զբօսանքիս հետեւիլ: Տղթ. Քալանտարեանց հայ բժիշկը՝ որ ժամանակէ մ'ի վեր Անգղիա կըգտնուի, տարուան որ և է եղանակին մէջ սահուն մակարդակ մ'ուռնենալու համար բնալուծական բաղադրութիւն մը հնարեր է՝ որ՝ որ և է գետնի մակերևութին վրայ ծեփուելով այնպիսի յատկութիւն մը կուտայ անոր՝ որ իսկական սառուցի երևութէն ու սահունութենէն բնաւ չտարբերիր, այլ նոյն թափանցկութիւնը, նոյն յղկութիւնն ունի: Առանց որ և է ցրտութեան պէտք ունենալու կը պատրաստուի և տաքութենէ ալ բնաւ չաւրուի: Փորձին ներկայ գտնուողներն հասարակ սահնակներով սահելու են յիշեալ կեղծ սառուցին վրայ և իսկական սառուցի վրայ սահելէն բնաւ տարբերութիւն մը չեն զգացիր: Վերոյիշեալ լրագիրը կը յաւելուն ևս՝ թէ Տղթ. Քալանտարեանցի գիւտոյն զխաւոր առաւելութիւնն յայնմ է, որ մինչդեռ այս տեսակ սահուն մակարդակի մը պէտք եղած արուեստական սառուցը շինելու համար ամեն մէկ քառակուսի եարտային 5էն 8 Անգղիական ոսկի ծախք կերթայ, Տղթ. Քալանտարեանցի բաղադրութեանը համար մէկ եարտային 16 շիլին 6էն աւելի չերթար: Տղթ. Քալանտարեանց սոյն գիւտոյս համար յատուկ արտօնագիր և մենաշնորհ ստացած է Անգղիոյ կառավարութենէն:

Մասիս, Թ. 1872. Ոգոստ. 28.